

Про стан платіжного балансу в III кварталі 2021 року¹

(за методологією шостого видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції)

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу у III кварталі 2021 року становив 0.9 млрд дол. США, або 1.6% від ВВП (за III квартал 2020 року профіцит становив 0.6 млрд дол. США, або 1.3% від ВВП). За операціями поточного рахунку без урахування реінвестованих доходів профіцит становив 1.1 млрд дол. США, або 1.9% від ВВП (порівняно з 0.4 млрд дол. США, або 1.0% від ВВП у III кварталі минулого року).

Дефіцит зовнішньої торгівлі товарами та послугами у III кварталі становив 1.0 млрд дол. США, або 1.7% від ВВП (у III кварталі 2020 року – 1.1 млрд дол. США, або 2.6% від ВВП).

Експорт та імпорт товарів зростали високими темпами: відповідно на 55.8% та 42.0%² (у III кварталі минулого року – знизилися відповідно на 5.5% та 18.7%). Порівняно з II кварталом 2021 року експорт товарів зріс на 14.6%, а їх імпорт – на 21.7%.

Експорт товарів становив 17.1 млрд дол. США і зріс здебільшого за рахунок експорту *металургійної продукції* (переважно завдяки ціновому фактору), який збільшився в 2.2 раза та досяг найвищого з 2012 року рівня. Крім того, збільшення експорту забезпечувалося зростанням за такими товарними групами:

продовольчих товарів	– на 35.3%;
мінеральних продуктів (у тому числі руди)	– в 1.9 раза;
продукції хімічної промисловості	– на 44.6%;
деревини та виробів із неї	– у 1.5 раза;
промислових виробів	– на 30.5%;
продукції машинобудування	– на 5.3%.

У географічному розрізі в номінальному вимірі найбільше зріс експорт товарів до країн ЄС та Азії: відповідно на 3.2 млрд дол. США (або в 1.9 раза) та на 1.3 млрд дол. США (або на 28.8%). Питома вага країн ЄС у загальному експорті товарів зростає з 31.5% до 38.6%, а країн Азії – зменшилася з 41.9% до 34.6%. Суттєво зріс експорт товарів до країн Америки (на 622 млн дол. США, або у 2.9 раза) разом з їхньою часткою в загальному експорті товарів – до 5.6% (з 3.0% у III кварталі 2020 року). Експорт товарів до країн СНД збільшився на 506 млн дол. США, або на 36.8%, у тому числі до Росії – на 234 млн дол. США (на 41.7%), водночас частки країн СНД

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим, міста Севастополя і тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² Усі зміни показників у процентному відношенні подаються порівняно з показниками відповідного періоду минулого року, якщо не зазначено інше.

та Росії в загальному експорті знизилися відповідно з 12.5% до 11.0% та з 5.1% до 4.6%.

Імпорт товарів становив 18.6 млрд дол. США. Значно прискорилося зростання енергетичного імпорту (у 2.4 раза) насамперед за рахунок природного газу. Водночас зростання неенергетичного імпорту дещо сповільнилося (до 27.0% порівняно з 46.1% у попередньому кварталі) через поступове вичерпання ефекту бази порівняння минулого року. Порівняно з II кварталом 2021 року енергетичний імпорт збільшився в 1.8 раза, тоді як неенергетичний імпорт зріс на 12.0%.

Спостерігалось зростання за всіма товарними групами неенергетичного імпорту:

продукції хімічної промисловості	– на 42.7%;
продукції машинобудування	– на 19.8%;
металургійної продукції	– на 47.9%;
продовольчих товарів	– на 20.9%;
промислових виробів	– на 22.2%;
деревини та виробів із неї	– на 15.3%.

У географічному розрізі найбільше зріс імпорт товарів із країн ЄС та Азії – відповідно на 1.42 млрд дол. США (або на 26.3%) та 1.39 млрд дол. США (або на 38.0%). Частки країн Азії та ЄС у структурі імпорту товарів зменшилися відповідно з 27.9 % у III кварталі минулого року до 27.2% та з 41.3% до 36.7%. Імпорт товарів із Росії зріс на 478 млн дол. США (або на 44.2%), а її частка в структурі імпорту (8.4%) була на рівні минулого року (зросла на 0.1%). У свою чергу, імпорт товарів з інших країн СНД зріс на 733 млн дол. США (або в 1.6 раза), а їх питома вага зросла з 8.7% до 10.1%.

Профіцит торгівлі послугами звузився до 0.5 млрд дол. США (порівняно з 1.0 млрд дол. США минулого року) внаслідок випереджаючих темпів зростання імпорту послуг (48.9%) порівняно з їх експортом (22.9%). У імпорті послуг найбільше зросли витрати громадян, які подорожують за кордон (у 1.8 раза), та імпорт транспортних послуг (в 1.6 раза, зокрема повітряного та морського). Також зросли плата за використання інтелектуальної власності (30.3%), фінансові (19.8%) та інші ділові послуги (15.4%). Зростання експорту послуг зумовлювалося головним чином збільшенням експорту комп'ютерних послуг (42.3%), витрат осіб, які подорожують Україною (у 4 рази), та інших ділових послуг (21.6%). Водночас зменшився експорт транспортних послуг (9.5%) насамперед за рахунок скорочення експорту послуг трубопровідного транспорту (в 1.6 раза).

Дефіцит балансу первинних доходів становив 1.2 млрд дол. США (у III кварталі 2020 року профіцит становив 0.6 млрд дол. США) і сформувався за рахунок зростання обсягів виплачених дивідендів (у 1.9 раза) підприємствами з прямими інвестиціями (зокрема добувної та металургійної промисловості) та реінвестованих доходів (оцінені в 1.9 млрд дол. США, тоді як у III кварталі 2020 року сума від'ємних реінвестованих доходів становила 117 млн дол. США). Водночас надходження за статтею “оплата праці” збільшилися на 39.0% порівняно з III кварталом 2020 року.

Профіцит балансу вторинних доходів збільшився до 1.3 млрд дол. США (у

III кварталі 2020 року – 1.0 млрд дол. США).

Обсяги приватних грошових переказів, які надходили в Україну, становили 4.0 млрд дол. США, збільшившись порівняно з III кварталом минулого року на 30.0%. Відновлення трудової міграції в умовах подальшого зменшення карантинних обмежень сприяли зростанню обсягів переказів неформальними каналами (в 1.8 раза). Обсяги переказів, що надійшли офіційними каналами, зросли на 4.5%.

Чисте запозичення від зовнішнього світу в III кварталі 2021 року (сумарне сальдо поточного рахунку та рахунку операцій із капіталом) становило 884 млн дол. США (за III квартал 2020 року чисте кредитування становило 558 млн дол. США).

Чистий відплив за фінансовим рахунком зменшився до 0.7 млрд дол. США у III кварталі 2021 року (порівняно з 2.3 млрд дол. США у III кварталі минулого року) і сформувався за рахунок операцій державного сектору. Водночас чистий приплив за операціями приватного сектору (разом із помилками та упущеннями) становив 1.2 млрд дол. США (у III кварталі 2020 року чистий відплив дорівнював 0.7 млрд дол. США).

Чистий відплив коштів державного сектору становив 1.9 млрд дол. США (1.6 млрд дол. США минулого року) і зумовлювався насамперед чистими погашеннями єврооблігацій Уряду України (1.4 млрд дол. США) та виплатами за ОВДП (0.5 млрд дол. США).

Чистий приплив за прямими іноземними інвестиціями становив 2.5 млрд дол. США (у III кварталі 2020 року відплив дорівнював 7 млн дол. США). Приплив сформувався головним чином за рахунок реінвестування доходів – 1.9 млрд дол. США (у III кварталі 2020 року вилучення реінвестованих доходів становило 117 млн дол. США). Інвестиції в акціонерний капітал (крім реінвестованих доходів) становили 149 млн дол. США. Чисті залучення за борговими інструментами становили 582 млн дол. США, з них за кредитами сестринських³ підприємств – 546 млн дол. США (у III кварталі 2020 року чисті залучення за борговими інструментами становили 283 млн дол. США, з них за кредитами від сестринських підприємств – 106 млн дол. США).

Чисте збільшення зовнішньої позиції банківської системи за операціями з портфельними та іншими інвестиціями становило 165 млн дол. США (у III кварталі 2020 року – 1.0 млрд дол. США) і сформувалося головним чином за рахунок:

чистого збільшення зовнішньої позиції за статтею “валюта та депозити” на 53 млн дол. США;

виплат за єврооблігаціями на суму 96 млн дол. США.

Чисте збільшення зовнішньої позиції реального сектору (без урахування прямих іноземних інвестицій) становило 1.9 млрд дол. США (у III кварталі 2020 року чисте

³ Кредити, отримані від сестринських компаній-нерезидентів, перекласифіковано зі статті «Інші інвестиції, кредити та позики, чисті зобов'язання, інші сектори» до статті «Прямі інвестиції, чисті зобов'язання, боргові інструменти» та здійснено ретроспективний перегляд даних за 2015 – II квартал 2021 року. Підприємства вважаються сестринськими, якщо вони мають спільного безпосереднього або опосередкованого прямого інвестора, є резидентами різних економік, але володіють менше 10 % статутного капіталу одне одного.

зменшення становило 64 млн дол. США) і було зумовлено насамперед **зростанням обсягів готівкової валюти поза банками на 1.9 млрд дол. США** (у III кварталі 2020 року обсяги готівки зросли на 0.9 млрд дол. США). Інші фактори мали менший вплив, зокрема:

чисте зменшення заборгованості за кредитами та позиками становило 115 млн дол. США (у III кварталі 2020 року чисте залучення становило 157 млн дол. США);

зменшення чистої зовнішньої заборгованості за торговими кредитами – 23 млн дол. США (у III кварталі 2020 року збільшення становило 817 млн дол. США);

чисте збільшення заборгованості за єврооблігаціями становило 250 млн дол. США.

Дефіцит зведеного платіжного балансу сформувався майже на рівні III кварталу минулого року (1.7 млрд дол. США) та становив 1.6 млрд дол. США. Погашення кредиту МВФ становило 0.6 млрд дол. США (так само, як і минулого року).

Станом на кінець III кварталу 2021 року обсяг міжнародних резервів становив 28.7 млрд дол. США, що забезпечує фінансування імпорту майбутнього періоду протягом 3.8 місяця. Збереження рівня резервів зумовлювалося насамперед надходженням у серпні коштів у сумі 2.7 млрд дол. США (1928.2 млн СПЗ) у межах загального розподілу від МВФ.